

Balkanlarda Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
Journal Of Turkish Language and Literature Studies in Balkans
Cilt 1/Sayı 2/ Yaz 2019- Volume 1/Issue 2/Summer 2019
ss-pp: 35-40

Azerbaycan ve Balkan Türkleri Arasındaki Edebî İlişkiler¹
Literary Relations of Azerbaijan and Balkan Turks

Terane Turan REHİMLİ*

Özet

Azerbaycan Bulgaristan, Batı Trakya ve Makedonya Türkleri ile zengin edebi ilişkilere sahiptir. Bulgaristan'da Bulgar halkından sonra sayıca ikinci etnik ve dini grup sayılan Bulgaristan Türklerinin zengin bir edebi-kültürel mirası vardır. Bu milli-manevi zenginliğin, edebi mirasın oluşmasında ve gelişmesinde Azerbaycan halkının müstesna rolü olmuştur. Stalin'in Türklerin eğitim seviyesinin yükseltilmesi amacıyla Türkçe okullar açtırması, Azerbaycan'dan gönderdiği eğitimciler, edebiyatçılar, kültür çalışanları Bulgaristan Türklerinin bilim, kültür yolunda mayası oldular. 1975'te Makedonya'da (Eski Yugoslavya) Türk şairi olan Nusret Denton'un "Türkçem" şiiri Azerbaycan-Balkan edebi ilişkilerinin simgesi gibi tanınmaktadır. Sovyet rejiminin şiddetle yasaklanması döneminde şair büyük cesaretini sosyalist ülkede gösterdi ve Türk halklarının oybirliğini terennüm etti. Azerbaycan-Batı Trakya edebi ilişkilerinin de belli bir tarihi vardır. Azerbaycan ulusal bağımsızlığını kazandıktan ve Türk kimliğini sahiplendikten sonra Azerbaycan-Batı Trakya ilişkileri de yeni bir gelişme yoluna girmiştir. 90'lı yılların başlangıcında Azerbaycanlı araştırmacıların ve şairlerin Batı Trakya edebiyatı alanındaki kitapları okuması önemli bir gelişmedir. Azerbaycan-Balkan edebi ilişkileri bugün daha büyük azimle gelişmekte ve Türk birliğinin bir temsil alanı olarak milli-tarihi varlığımızı tüm dünyaya tanıtmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk, Edebiyat, Kültür, Eğitim, Edebî İlişkiler.

Abstract

Azerbaijan has rich literary connections with Balkan Turks, Bulgaria, Western Thrace and Macedonian Turks. Bulgaria has a rich literary-cultural heritage of Bulgarian Turks, second only to the Bulgarian people and second to ethnic, linguistic and religious groups. This national-spiritual richness has been the exceptional role of the Azerbaijani people in the formation and development of literary heritage. Stalin's training of Turkish schools to raise the level of education of Turks, educators, writers, culture workers sent by Azerbaijan, Bulgarian Turks were on the way of science and culture. In 1975, Nusret Denton, a Turkish poet in Macedonia (former Yugoslavia), is known as the "Turkom" poem as the symbol of Azerbaijani-Balkan literary relations. During the period of violent prohibition of the Soviet regime, the poet showed great courage in the socialist country, and he favored the unanimity of the Turkish peoples. Azerbaijan-Western Thrace literary relations have a certain history. After acquiring Azerbaijan national independence and possessing Turkish identity, Azerbaijani-Western Thrace associations are entering a new stage of development. At the beginning of the 90's it is possible for Azerbaijani researchers and poets to read books on about Western Thrace literature. Azerbaijani-Balkan literary relations are developing with greater perseverance today, and as a representative of the Turkish union, we are introducing our national-historical existence all over the world.

¹ Bu metin; 1. Uluslararası Balkanlarda Türk Edebiyatları Çalıştayı (4 Aralık 2017-İzmir)'nda sunulan ve "özet" olarak yayınlanan bildirinin güncellenmiş tam metninden müteşekkildir. Tam metin daha önce yayınlanmamıştır.

* Doç. Dr., Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi, E-posta: terane.turan@gmail.com

Gönderim Tarihi:16.06.2019

Kabul Tarihi: 26.07.2019

Araştırma Makalesi

Keywords: *Turkish, Literature, Culture, Education, Relations.*

Bulgaristan'da Bulgar halkından sonra sayıca ikinci etnik ve dini grup sayılan Bulgaristan Türklerinin zengin bir edebi-kültürel mirası vardır. Bu milli-manevi zenginliğin, edebi mirasın oluşmasında ve gelişmesinde Azerbaycan Türklerinin müstesna bir rolü olmuştur. Bulgaristan Türkleri ile Azerbaycanlıların edebi-kültürel ilişkilerinin tarihi yirminci yüzyılın ortalarına rastlar. XIX. yüzyılın son çeyreğine baktığımızda görmekteyiz ki Bulgaristan'da yaşayan 2,5 milyon Türk tamamen cehalet durumunda kalmış, nüfus dağılımında eğitilmiş insanların sayısı çok az olmuştur. 1877-1944 yılları arasında her yüz kişiden yalnız ikisinin okuduğu gerçeği, bu cehaletin açık bir göstergesidir. 1950 yılında Türklerin Türkiye'ye büyük göçünün çok az bir sürede Bulgaristan'ın ağır sanayisini, köy tasarrufatını yıkıma uğratması siyasi çevreleri rahatsız etmiş, ülke için trajediye dönüşen büyük göçün önlenmesi gerekliliği oluşmuştur. Stalin'in teşvikiyle Moskova'dan Nazım Hikmet göçleri önlemek için Türklerle sohbetle Bulgaristan'a gönderilir ve bu tarihi yolculuktan sonra Bulgaristan Türklerinin milli-tarihi kaderinde dönüm oluşur. Bu dönüm noktası öncelikle eğitim alanında hissedilir.

1919'da Bulgar Devleti tarafından Şumnu'da açılan Türk Devlet Öğretmen Okulu'nun (Darulmuallimun) Türklerin eğitiminde ciddi sorunlarla karşılaştığı unutulmamalıdır. Dini eğitim veren tek eğitim ocağı "Nüvvab" okulun, 1947 yılında liseye dönüşmesi, diğer yandan zorunlu ilk ve orta eğitimin uygulanması özellikle Türk çocuklarının eğitime kazandırılması ciddi önem ifade ediyordu. 20. yüzyılın 20. yıllarında 1720 sayıda okul vardı, 1943-1944 öğretim yılında bu sayı 412'ye düşürülmüştü. Ancak, 1951'de göç durdurulduğunda okul kapıları Moskova'nın diktatörlüğü ile Bulgaristan Türklerine de açıldı. Prof.Dr. Hayriye Yenisoy'un yazdığı gibi, "Temel insan haklarından, ana dilinde eğitim almaktan faşist Bulgar Hükümetleri tarafından men edilen Türklerin ancak bundan sonra eğitimlerinin ana dilinde olacağı, 'sosyalist' kültürlerini de geliştirebilmeleri için ortam oluşturulacağı, Türklerin yaşamında yeni bir dönemin başladığı resmen bildirildi."² Stalin'in Türklerin eğitim seviyesinin yükseltilmesi amacıyla Türkçe okullar açtırması sonrasında Azerbaycan'dan gönderdiği eğitimciler, edebiyatçılar, kültür çalışanları Bulgaristan Türklerinin bilim, kültür yolunda ışığı oldular. Bu tarihi olayı saygıyla hatırlayan şair Durhan Hatipoğlu müsahibelerinden birinde bu konuyu vurgular, "Stalin, Bulgaristan Türkleri'nin yüzlerini Türkiye'den çevirmeleri için onlara Azerbaycan Türkleri'ni gönderdi ... Türkiye sevgisi Azerbaycan sevgisine dönüştü, insanlar gördüler ki, Azerbaycanlılar da Türk'tü."³

Azerbaycan Komünist Partisi'nin birinci sekreteri İmam Mustafayev, Bulgaristan Türklerinin eğitim ve kültür sorunlarını ortadan kaldırmak için Moskova'dan Sofya'ya gelen heyetin üst çevrelerle buluşmasını sağladı. V. İ. Lenin Adına Azerbaycan Pedagoji Üniversitesi (halen Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi) Rektörü C. Aleskerov, Bulgaristan Millî Eğitim Bakanı Türk halklarının eğitim-öğretim ve kültür işlerinden sorumlu başdanışmanı gibi Sofya'ya gönderildi. Türklerin lehine tüm işlerin Bulgar devleti yetkilileri tarafından çözülmesinde, Bulgaristan Türklerinin eğitim ve kültürlerinin geliştirilmesinde C. Aleskerov olağanüstü hizmetler verdi. Onun sayesinde Türk okullarına büyük fonlar tahsis edildi. Aleskerov'un teşvikiyle Sofya Üniversitesi'nin felsefe, felsefe-tarih ve fizik-matematik fakültelerinde Türk dili bölümleri açıldı. Bulgaristan ortaöğretim okullarında ilk kez Azerbaycan'dan C. Aleskerov tarafından davet edilen yüksek profesyonelliği ile öne çıkan öğretmenler ders verdi. Bu öğretmenler okullarda Bulgaristan Türklerine Türk Edebiyatının İbrahim

² Yenisoy H. Bulgaristan Türklerinin Eğitim ve Kültürel Kalkınmasında Hizmetleri Geçen Azerbaycan Aydınları. Kırcaali Haber, 12 Nisan 2010.

³<http://www.arazinfo.com/bolqaristanli-turk-sair-azərbaycan-olmasaydi-bolqaristan-turkləri-əriyib-gedərdi-musahibə/>

Şinasi, Ziya Paşa, Namık Kemal gibi büyük sanatçıların hayatı, dönemi, ortamı, kimliği ve yaratıcılık yollarını ilk kez öğretiler. Bir aşama olarak edebiyatdan başlayarak yirminci yüzyılın altmışlı yıllarına kadarki dönemin Türk yazarları, genel olarak çok büyük bir bilimsel düşünce de yarattılar. Ayrıca Azerbaycan edebiyatının klasiklerinden Nizami Gencevi (XII. yüzyıl), Fuzûlî (XVI. yüzyıl), Molla Penah Vaqıf (XVIII. yüzyıl), Mirze Feteli Ahundov (XIX. yüzyıl), Mirze Elekber Sabir (XX. yüzyıl), çağdaş dönemin ünlü yazarlarından Samed Vurgun (1906-1956), Mirza İbrahimov (1912-1992) ve başkalarının hayatı, sanatı da yine bu okullarda okutulmaktaydı. Aynı zamanda bu Azerbaycan sanatçılarının makaleleri de ders kitaplarına dahil edildi. "Tahir ve Zühre", "Aşık Garib", "Aslı ve Kerem", "Koroğlu" gibi destanlar, M.Fuzulî'nin "Leyli ve Mecnun" eseri Sofya'da yayınlandı. Nazım Hikmet'in eserlerinin sekiz cilt halinde Sofya'daki "Narodnaya Prosveta" yayınevinde baskısı ve şairin kişiliği, yaşamı ve yaratıcılığının incelenmesi Azerbaycan aydını Akbar Babayev'in hizmetleri ile gerçekleşmiştir.

Azerbaycan edebi eleştirmenlerinin ve dil alimlerinin Bulgaristan'a gelişleri de filoloji eğitiminin gelişmesiyle bağlantılıdır. 1953 yılında Sofya Üniversitesi'nin yeni açılmış Türk Filolojisi bölümünde görkemli filoloqlar Prof. Dr. Memmedağa Şiraliyev Türk dillerinin lehçelerinden, Hadi Mirzezade çağdaş Türk dilinden ders vermişlerdir. Bulgaristan'daki Türk ağızlarının incelenmesinin temeli Prof. Dr. M.vŞiraliyev tarafından atılmıştır. O, Bulgaristan'ın kuzeyinde Eski Cuma (Tırgovişte) bölgesinde Opak köyü Türk ağızını, ülkenin güneyinde Kırcaalının Komuniga köyü Türk ağızını incelemiş, aynı zamanda Güney Bulgaristan, özellikle Doğu Rodoplarda Türk ağızı üzerinde ilk araştırmaları yapmıştır. M. Şiraliyev ve H. Mirzezade hem de bilimsel kadrolar yetiştirmekle Türk filologiyasına katkıları vermişlerdir. Onların öğrencilerinin birçoğu Bakü'deki eğitimlerinin devam ettirmiştir. Aynı zamanda 1951-1956 yılları arasında Azerbaycan Devlet Üniversitesi'nde ve Azerbaycan Pedagoji Enstitüsü'nde esasen Filoloji Fakültesi'nde eğitim gören Bulgaristanlı Türk gençler Abdulezel Demirçizade, Muhtar Hüseyinzade, Ağamusa Ahundov, Şükür Sadıkov ve başka dilbilimci, edebiyat bilimcilerin, türkologlarının öğrencileri olmuşlardır.

1955 yılında Samed Vurgun, Resul Rıza gibi önemli şairler başta olmak üzere, Azerbaycan'dan Bulgaristan'a gönderilen büyük bir heyetin terkinde Kırcaali'ye gelen edebiyatçılar, şarkıcılar, tiyatro aktörleri bu sevgiyi daha da derinleştirmişler ve Türk halklarının dil, din birliği, edebiyat, kültür, milli adetler ortaklığı meselesini de hatırlatmışlardır. Azerbaycan'ın kültür adamlarının Kırcaali'ye bu ziyareti sırasında köye akın eden on binlerce insan Azerbaycan edebiyatının, sanatının şahsında Türk sevgisinin ışığında birleşir. O günleri hatırlayan Bulgaristanlı Türk aydınları bu günlerde Kırcaali'ye Azerbaycanlıları görmeye koşan adamları götüren kolhoz yük araçlarından birinin vadide kaza geçirdiğini, altı kişinin bu kazada helak olduğunu ve bu fâci olaydan sonra vadinin "Azerbaycan Vadisi" olarak adlandırıldığını yazmışlardır.

Bulgaristan Türklerinin Azerbaycan'a olan bu büyük sevgisinin köklerinin tarihinin çok eski çağlara dayandığına dikkat edilmelidir. Öyle ki Bulgaristan Türkleri, Osmanlı döneminden önce bölgeye kuzeyden gelen Kıpçak, Peçenek ve proto-Bulgar halkları ile beraber Horasan ve Azerbaycan'dan gelen Oğuz halklarının kaynaşması ile şekillenmeye başlamıştır. Bunlara Osmanlı döneminde göçebe ve Türkmen kabileleri de katılmıştır. Fakat genetik kökeni bir çok Türk halkları ile ilgili olmasına rağmen Bulgaristan Türkleri'nin oluşmasında Oğuzların daha üstün etkiye sahip olduğu aşikardır. Oğuz Türklerinin ataları ulu Dede Korkut'tur, bu nedenle aynı babanın torunları olan Bulgaristan Türkleri'nin ve Azerbaycanlıların şivesi de aynıdır, birbirinden farklı değildir. 1950'li yıllarda Azerbaycan'dan giden eğitimcilerin Bulgaristan Türkleri'ne rahatlıkla ders geçmesi, onların kolay anlaşması bununla bağlıdır. Yirminci yüzyılda Bulgaristan Türkleri'nin şiiri, güzel sanatları Azerbaycan edebi-kültürel mirasının etkisiyle oluşmuştur. Şıpka Meydan Savaşı'ndan sonra aydınların Anadolu'ya göçü ile edebiyatsız kalan Bulgaristan Türkleri'nin edebiyatında yeni gelişme döneminin başlaması Samed Vurgun, Resul Rıza gibi Azerbaycan şairlerinin yaratıcılığını tanımakla ilgilidir. 50'li

yılların ortalarında Bulgar şiir yazarları ilk şiirlerini bu sanatçıların eserlerinin etkisiyle yazdılar. Samed Vurgun'dan hece veznini, Resul Rıza'dan da serbest şiiri öğrendiler. Nabi Hazri'nin "Seçilmiş Şiirler" adlı kitabının Bulgaristan'da yayınlanması da Azerbaycan şiirine olan sevgi ve ilgiden kaynaklanmaktaydı.

Bulgaristan Türklerinin edebiyatı gibi tiyatro sanatının şekillenmesinde, gelişmesinde de Azerbaycan sanatının etkisi inkar edilemez. Kırcaali'deki Türk tiyatrosunun repertuarında 60'lı yılların başlarından itibaren Azerbaycan yazarlarının eserlerinin yer alması onunla alakalıydı ki, bu dönemde Bulgaristan Türkleri'nin sahne eserleri henüz yazılmamıştı. "Arşın Mal Alan"ın Kırcaali tiyatrosunun müdürü Durhan Hatipoğlu tarafından Türkçe'ye eşleştirilerek sahne alması milleti tiyatroya çeker. Kendisi "Rusların güldüğü şeye biz gülebilmiyoruz, her milletin kendine göre kültür kodları var" diyor. Üzeyir Hacıbeyov'un "Arşın Mal Alan", "O Olmasın, Bu Olsun", Süleyman Elesgerov'un "Yıldız" operalarını ve sonraları birçok Azerbaycan sahne eserinin Kırcaali, Şumnu, Smolyan (Paşmaklı) ve başka tiyatroların repertuarına dahil edilmesi de bu önemli faktörle - kültür , dil, zihinsel aidiyet ve ulusal akrabalıkla- ilgilidir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ilk Türk gazetelerinden biri olan "Dostluk" Azerbaycan'dan Yüzbaşı A. Karim tarafından 5 Nisan - 12 Aralık 1947'de yayınlanır. Bulgaristan Türkü, ünlü şair Durhan Hatipoğlu Azerbaycan ve Bulgaristan Türkleri edebi-kültürel ilişkilerini onaylayarak şöyle yazar: "Türkiye kapısı bize kapalı iken Azerbaycan Türklerinin kapısı bize açıldı, o kapı olmasaydı, Bulgaristan Türkleri eriyip giderdi, o kültürü almasaydık, bu direnişi de gösteremezdik ." Prof.Dr. Hayriye Yenisoy da "Bulgaristan Türkleri Azerbaycanlı kardeşlerine minnetdardırlar, Bulgaristan Türkleri'nin kültür tarihinde Azerbaycan aydınları altın sayfalar yazmışlar" sözleriyle bu güçlü irtibatı dile getirir.⁴

Azerbaycan-Balkan edebi ilişkileri sadece Bulgaristan Türkleri ile olan edebi-bilimsel ilişkilerle sınırlı değildir, bu daire oldukça geniştir. 1975'te Makedonya'da (Eski Yugoslavya) Türk şairi olan Nusret Dişo Ülkü'nün "Türkçem" şiiri Azerbaycan-Balkan edebi ilişkilerinin simgesi gibi tanınmaktadır. Sovyet rejiminin şiddetle yasaklanması döneminde şair büyük cesaretini bir sosyalist ülkede göstermiş ve Türk halklarının birliğini şöyle terennüm etmiştir:

"Bir ben varım,
Benimle birlikte Türkçem,

Türkçemle birlikte bir ben varım.
Ne başında ne sonunda gelir uygar dillerin.
Azeri'den tut Balkanlardan çık
O Türkçe benim, ben o Türkçe'nin."

Türk dilinin büyük bir tarihi-coğrafi bölgeyi birleştirdiğini hatırlatarak "Orta Asya'dan tut İç Anadolu'ya çık, O ulus benim, ben o ulusun" diyen, Türk halkının büyüklüğünü takdir eden bu şiir,

⁴ Yenisoy H. Bulgaristan Türklerinin Eğitim ve Kültürel Kalkınmasında Hizmetleri Geçen Azerbaycan Aydınları. Kırcaali Haber, 12 Nisan 2010.

Azerbaycan ve Balkan Türkleri Arasındaki Edebî İlişkiler

Dünya Türklüğü ve Balkanlar arasındaki dostluk bağını güçlendirir; edebi-kültürel köprünün temelini atar:

“Türkçem başlar Azeri'den Balkanlara,
Ulusum Orta Asya'dan Anadolu'ya çıkar.”

Şiirdeki “Türkçemle birlikte bir ulusum var” nidası Türk milletinin ihtişamını ve azmini bir kez daha dünyaya kanıtlar.

Azerbaycan-Batı Trakya edebi ilişkilerinin de belli bir tarihi vardır. İlk kez bu edebi ilişkilerin araştırılması ve 1990'lı yıllardan başlayarak gelişiminin Feyyaz Sağlam'ın araştırmalarıyla bağlantılı olduğu unutulmamalıdır. XX yüzyılın 80'li yıllarında, Batı Trakya şairlerinin Azerbaycan sevgisini – Asım Haliloğlu'nun şiirlerinde, Batı Trakyalıların Muhammedhüseyn Şahriyar'a sevgisini Alırıza Saraçoğlu'nun eserlerinde, Azerbaycanlıların Sovyet rejiminde maruz kaldığı acıların dile gelmesi, şair Mirvarid Dilbazi'ye duyulan sempatiyi, Rahmi Ali'nin Nigar Rafibeyli ve Memmed Araz şiirlerinden derinden haberdar olduğunu ilk gören ve dile getiren Feyyaz Sağlam olur.

Araştırmacı “Yunanistan (Batı Trakya) Türkleri Kültüründe Azerbaycan” ve “Batı Trakyalı Şair ve Yazarların Azerbaycan Türkleri ile İlgili Bazı Faaliyetleri” konulu araştırmalarında Batı Trakya basınında, edebiyatında ve yurtdışındaki Batı Trakya basınında Azerbaycan edebiyatı, kültürü üzerine fikir ve görüşleri inceler ve yorumlar. Bu araştırmalar sayesinde öğreniyoruz ki, Batı Trakya Türkleri Mirvarid Dilbaziyi "Yadigarımdır" şiiriyle sevmiş, Azad Nebiyev, Rifat Rüstemov, Mamed Ahmedov gibi bilim adamlarını "Şafak" dergisindeki yazılarından tanıyıp değerlendirmiş, "Kardeş Edebiyatlar" dergisinde Azerbaycan yazarlarının eserlerini büyük ilgiyle okumuş, Muhammed Hüseyin Şehriyar, Nigar Refibeyli, Memmed Araz poeziyasına iyi tanımış olmakla Azerbaycan'ın milli-manevi varlığına sevgi ve ihtiramlarını belirtmişlerdir.

1990'lı yıllarda ise Balkan Türkleri-Azerbaycan ilişkileri daha da yoğunlaşır. Azerbaycan ulusal bağımsızlığını kazandıktan ve Türk kimliğini sahiplendikten sonra Azerbaycan-Batı Trakya ilişkileri de yeni bir gelişme yoluna girer. 90'lı yılların başlangıcında Azerbaycanlı araştırmacıların ve şairlerin Feyyaz Sağlam'ın Batı Trakya Edebiyatı hakkında kitaplarını okuması Azerbaycan'da Batı Trakya edebiyatına güçlü bir ilgi oluşturur. Feyyaz Sağlam'ın Batı Trakya/Yunanistan'da Çağdaş Türk Edebiyatı Antolojisi (1990), Batı Trakya Türkleri Çocuk Edebiyatı (1990), Yunanistan (Batı Trakya) Türkleri Edebiyatı Üzerine İncelemeler (c. I. 1991, c. II. 1993, c. III. 1994, c. IV. 1996), Yunanistan (Batı Trakya) Türkleri Edebiyatı'nda Atatürk (1992), Yunanistan'da (Trakya'da) Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi (1995), Uluslararası Batı Trakya Paneli (1996), Türk Dünyası Edebiyatı İncelemeleri (1996), Türkiye Dışındaki Çağdaş Türk Edebiyatları Ansiklopedisi (c. 9, Batı Trakya Türkleri Edebiyatı Bölümü, 1997), Türkiye Dışında Yazılmış Türk Dili Şiirleri Antolojisi (1999), Batı Trakya Türkleri Basın Tarihi Üzerine Bir Araştırma (2000), Türk Dünyası Edebiyatı'nda KIBATEK (2001, M. Şaban Kalkan'la birlikte), Batı Trakya Türk Kültürü Araştırmaları (2003), Dünyada Türkçe ve Türk Edebiyatları (2003) vb. araştırmaları Azerbaycan – Batı Trakya sevgisinin timeline katkı sunan çalışmalar olur. Şamil Veliyev, Ahad Hasanoğlu, Tayyar Cavadov, Vagif Sultanlı, Vüqar Ahmet, Terane Turan Rehimli ve başka Azerbaycanlı bilim adamlarının Batı Trakya Türkleri Edebiyatı'na dair makalelerinin Azerbaycan ve Türkiye basınında yayınlanması da bunun bariz örneğidir.

Tayyar Salamoğlu Cavadov “Şairleri Haygıran Millet ve Konyalı Araştırmacı” (“Güneş” gaz., 18 Mart 1995, Bakü), Terane Turan Rahimli “Türk Diyarı Batı Trakya və Onun Öncüsü” (“Azerbaycan mübarizleri” gaz., Sayı: 2, 20-27 Mayıs 1999), “Çağdaş Batı Trakya Türk şiiri ve yorulmaz araştırmacı” (Pedagoji Üniversite Haberleri, Bakü, ADPU, 2011, № 4.), “Feyyaz Sağlam'ın edebi-bilimsel eserleri Azerbaycan-Türkiye edebi ilişkileri bağlamında” (Bakü / ADPU, 12-14 Ekim 2017), Almaz Hüseyinova / Kövrek Mısraların Sızıltıları (Filoloji Araştırmalar, X. kitap, 1999, Bakü), Tamilla Aciyeva / Sıfırdan

Başladım Hayata (Filoloji Araştırmalar, XI. Kitap, 2000, Bakü) isimli makaleleri makalelerini yayınlıyarak Azerbaycan'da Batı Trakya edebiyatını tanıtmak için hizmet ettiler.

Sonuç

Azerbaycan-Balkan edebi ilişkileri belli bir geçmişe sahiptir. İlk olarak sosyalist dönemle bağlı bu faaliyetler Balkan Türkleri ile Azerbaycan Türklerinin ortak dilleri ve dinleri nedeniyle gelişir. Sosyalist rejim bu kültürel yakınlıktan istifade ile iki bölge arasında özellikle eğitim alanında insan takasına başvurur. Günümüze gelinen süreçte ise artık yeni bir sosyal ve kültürel bir ortam bulunmaktadır. Özellikle 1990'lı yıllardan itibaren Azerbaycan'ın bağımsızlığı ile bağlı olarak Balkan Türkleri ile ilgili çalışmalar daha dikkat çeker hale gelmiştir. Azerbaycan-Balkan Türkleri edebi ilişkileri bugün daha büyük azimle gelişmekte ve Türk birliğinin önemli bir yansıma alanı olarak ortak millî-tarihi varlığımızı tüm dünyaya tanıtmaktadır.

Kaynakça

- 📖 Yenisoy, Hayriye Süleymanoğlu. Bulgaristan Türklerinin Eğitim ve Kültürel Kalkınmasında Hizmetleri Geçen Azerbaycan Aydınları. Kırcaali Haber, 12 Nisan 2010
- 📖 <http://www.arazinfo.com/bolqaristanli-turk-sair-azərbaycan-olmasaydi-bolqaristan-turkləri-əriyib-gedərdi-musahibə/>.
- 📖 Məmmədov N. Azərbaycan-Bolqarıstan ədəbi əlaqələri. "Ulduz" jurnalı, 1970, № 3, s. 62-64.
- 📖 Yoloğlu, Güllü. Makedoniya Türk ədəbiyyatı. "Azərbaycan" jurnalı, 2002, № 11, c. 61-65.